

«Grondius, ma betg per il truclet»

Lia Rumantscha e Pro Grigioni Italiano èn satisfatgas da las propostas chantunales

ANDREAS CADONAU/FMR

■ **La represchentanza da las linguas minoritaras è satisfatga da las propostas chantunales per promover il rumantsch ed il talian en il chantun Grischun. La Lia Rumantscha e la Pro Grigioni Italiano pretendan dentant che la glista na restia betg in palpieri per il truclet.** «Fitg cuntent» è il president da la Lia Rumantscha Johannes Flury dal moviment chantunal en chaussa linguas minoritaras en il chantun Grischun. «Impurtant ch'il chantun ha vesì che la lescha da linguas e sias ordinaziuns ston vegnir applitgadas.» Il president da la Lia Rumantscha ha concedì che la glista cun las 80 mesiras saja voluminosa. «Decisiv è ussa tge che capita cun las propostas e co ch'ellas vegnan realisadas.»

In post competent

Per Johannes Flury na portan tuttas propostas nagut, sch'ellas sa tschentan en truclet. El ha menziunà, per exempel, il post da coordinaziun previs dal

chantun per rinforzar la plurilinguitad en l'administraziun. «Cunter la veglia dal Cussegl grond da plazzar quest post en la chanzlia chantunala duai el ussa esser part dal departament.» Johannes Flury ha punctuà che la valur dal post fiss bler pli ferma entaifer la chanzlia chantunala. «Il post da coordinaziun sto avair la cumpetenzza dad intervegnir per exempel durant la fasa da fusiuns communalas e far valair las pretendiuns da la lescha da linguas. Uschia vegn la Lia Rumantscha distgariada da sia rolla da ruinagieu e po sa concentrar sin sias incumbensas fundamentalas.»

Nizzegiar il mument

En la medema direcziun è era la Pro Grigioni Italiano (PGI) s'exprimida. En ina comunicaziun pretendia la PGI ch'il nov gremi dal post coordinativ haja las cumpetenzas necessarias per agir en l'entira administraziun ed en il sectur mez statal. Per applitgar la lescha da linguas sur tuttas instituziuns independantmain nua ch'ellas sa chattan. La PGI è

da l'avis ch'il chantun Grischun tschertgia ina nova via per promover sias minoritads e la PGI vul nizzegiar il mument, tenor ses avis, adattà per realisar ina retscha da pretendiuns dapi onns sin maisa che spetgan da vegnir realisadas. Il president da la Lia Rumantscha da sia vart ha concretisà intginas da quellas pretendiuns menziunadas en la glista chantunala. «Per exempel da promover la signalisaziun trilingua sin plazzals e sendas.» Grondius ord vista da la Lia Rumantscha sch'i reussescha da realisar ina purschida bilingua en la scola populara ordaifer Cuira, per numnar ina da las propostas preschentadas dal chantun.

Tgi paja?

L'anteriura cussegliera naziunala, *Silva Semadeni*, aveva dà il stausch via postulat en il cussegl naziunal a quai ch'è actualmain sin maisa. Ella ha discurrì dad in emprim pass. Per ella manca nà da la regenza grischuna ina clera strategia co realisar las finamiras e co pajar. «Bleras da las propostas ston vegnir sancziunadas dal

Cussegl grond e lez conceda ils daners.» Ella ha per exempel visà a las traducziuns menziunadas el rapport da la regenza: «Quellas traducziuns custan.» Silva Semadeni ha medemamain suttastritgà l'impurtanza dal post da coordinaziun che sto esser equipà cun las cumpetenzas necessarias. «A mai manca era en il rapport indicaziuns co e nua promover il rumantsch grischun.»

Dumonda decidida

Che la dumonda dad introducir rumantsch grischun en scola è decidida è per l'anteriura cussegliera naziunala cler. «I dat dentant auters secturs nua ch'il rumantsch grischun è impurtant.» Intimà dal postulat da Silva Semadeni ha la Confederaziun incaricà il Center per la democrazia dad Aarau dad evaluar la situaziun da las minoritads linguisticas en il chantun Grischun. Ils deficits definids dad *Andreas Glaser* dal Center per la democrazia han intimà la regenza da preschentar finamiras da megliar la situaziun.

Bunas propostas per rinforzar la trilinguitad vegnan nà dal chantun. La Lia Rumantscha e la Pro Grigioni Italiano spetgan ch'ellas na restian betg sulet sin il palpieri.

FOTO DAVID TRUTTMANN

«Ina lavur cun gronda variaziun»

Servetsch da translaziun chantunal en tschertga

FLURIN ANDRY/FMR

■ **Beat Dermont maina ils servetschs da translaziun chantunals per rumantsch e talian. Quels han tuts dus adina 300 pertschient plazzas da lavur. Causa pensiunament è daventada ina piazza da translatur u translatura rumantscha vacanta.**

FMR: Tge han ils emploiads dal servetsch da translaziun rumantsch da translatur?

Beat Dermont: La lavur è fitg variada e multifara. Ellas ed els han da translatur dal tudestg en rumantsch grischun p.ex. ils projects da votaziun tant federals sco era chantunals. Lura vegnan

translatadas tut las leschas chantunales ed era federalas ed era las consultaziuns sin quellas leschas. Igl è da translatur ils conclus da la regenza, decisiuns dal Cussegl grond e las infurmaziuns a las medias. En pli translatescha noss biro era texts per il Fegl uffizial, parairis chantunals e bler auter pli. Igl è era pussaivel ch'in uffizi scriva ina brev ad ina persuna rumantscha, era quai translatescha noss servetsch.

Sto in translatur tar Vos savair be rumantsch grischun u era idioms?

Translatur translatain nus dal tudestg mo en rumantsch grischun, ma per far quella lavur èsi il meglier sch'ins sa era plirs idioms.

Cun quantas persunas che s'annunzian fiss Beat Dermont cuntent?

Ideal per avair la tscherna fiss natiralmain sch'i s'annunziassan diversas persunas. Il principal è dentant ch'i saja gliud capabla che s'annunzia, persunas che han interess per il linguatg rumantsch, che han ina tscherta affinitad per quel e ch'èn prontas da lavurar cun il rumantsch grischun. Quai è pli impurtant che la quantad da las annunzias. Sch'igl èn mo duas u trais persunas fitg adattadas è quai gist uschè bun sco sch'i fissan trenta.

Il coronavirus ha procurà per dapli lavur pel servetsch. Igl è stà da stgaf-

fir era nova terminologia. Co funcziuna quai?

Nus avain ina terminologia che lavura tschuncanta pertschient. Quai è in project da la Confederaziun. Quella persuna ch'è qua tar nus en chanzlia s'occupa mo da nova terminologia, ella na translatescha betg. Ella lavura fitg stretg ensemen cun l'Uffizi federal da terminologia a Berna.

Dacurt è vegnì preschentà il nov concept da linguas chantunals. Mida quel insatge tar il servetsch da translaziun?

Per il mument è quai grev da dir. Jau na crai betg che quai midia bler. Nus cuntinuain a translatur e vegnin a vesair, sch'i dat midaments.